

Rehabilitatie & resocialisatie: de (verwoestende) kracht van de roedel

*Tekst: Marieke van der Burgt en Eline Teygeler
Tinley Gedragstherapie voor Dieren*

De termen 'rehabiliteren' en 'resocialiseren' worden frequent gebruikt in de hondentraining. Ze worden vaak geassocieerd met trainingen waarbij soortgenoten worden ingezet om gewenst gedrag te bevorderen. Soortgenoten als een soort van leraar, die dezelfde taal spreken en de probleemhond weer sociaal gaan maken. Het klinkt mooi en ook logisch. De hond met ongewenst gedrag kan in een roedel worden geplaatst waarbij de hond wordt geholpen om zijn natuurlijke gedrag "terug te vinden". Maar is dat wat rehabilitatie werkelijk is? Wat is het verschil tussen rehabilitatie, resocialisatie en socialisatie? Is het plaatsen in een roedel aan te raden om probleemgedrag te hertrainen?

Verwarrende termen

Er zijn steeds meer hondendeskundigen waarbij soortgenoten worden ingezet om probleemgedrag bij honden te hertrainen. Soms wordt er gebruik gemaakt van één therapiehond, soms wordt er gebruik gemaakt van een groep honden. Het inzetten van andere honden om sociaal gedrag bij een probleemhond te bevorderen kan zeker zinvol zijn. Er zitten echter ook risico's aan, met name als er onvoldoende kennis is bij de deskundige en/of als onrealistische verwachtingen gecreëerd worden over het te bereiken doel. Het is een misvatting dat bij rehabilitatie en resocialisatie soortgenoten altijd worden ingezet om het gedrag te hertrainen. Bij veel hondeneigenaren hebben deze termen ook de onterechte associatie dat volledig oplossen van ongewenst gedrag het doel is. De gedachte is dan, dat wanneer een hond weer 'roedelgedrag' leert, alle problemen over zijn. Dit is helaas een onjuiste voorstelling.

De bovenstaande termen worden namelijk veelvuldig gebruikt in allerlei situaties en voor allerlei verschillende problematiek.

Het inzetten van andere honden om sociaal gedrag bij een probleemhond te bevorderen kan zeker zinvol zijn.

Rehabilitatie en resocialisatie bij mensen

In de humane therapie worden de termen resocialiseren en rehabiliteren vaak afwisselend gebruikt. Rehabiliteren is beschreven als herstellen oftewel revalideren. Rehabilitatie is een proces waarbij iemand met een bepaalde (psychische) aandoening of kwaal langzaam herstelt. Hulpverleners kunnen dit herstelproces bevorderen. Het doel hierbij is om iemand met een bepaalde aandoening te ondersteunen in zijn eigen herstelproces en iemand naar verloop van tijd te laten re-integreren in het dagelijkse leven.

Het doel van resocialisatie en rehabilitatie is dat een patiënt zich voorbereidt op het bestaan dat hij straks weer gaat leiden. In praktijk keert de persoon via een geleidelijk uitbreidend verloop, veilig en verantwoord terug in de samenleving, om daar volledig zelfstandig te leven. Dit is echter lang niet voor alle patiënten weggelegd. In het begin heeft ieder psychiatrische (ex-)patiënt dezelfde rechten als iedere burger, zolang de veiligheid van de maatschappij niet in het geding is en dat de patiënt de juiste zorg kan krijgen.

Alhoewel de termen resocialisatie en rehabilitatie vaak door elkaar gebruikt worden en internationaal gezien ook verschillend gebruikt worden, is het belangrijk om op te merken dat de inhoud van rehabilitatie/resocialisatie in de humane hulpverlening verschilt per persoon en per aandoening. Er is dus een plan van aanpak, op maat gemaakt. Daarnaast is het zo dat bepaalde personen worden uitgesloten van hertraining en resocialisatieactiviteiten. Dit is het geval bij gedetineerden of psychiatrisch patiënten die terugvallen in hun ernstige probleemgedrag of waarbij de kans op succes zeer klein is (prognose en risico).

Resocialisatie en socialisatie hond

Waar bij mensen gesproken wordt over resocialiseren in geval van terugkeren naar de maatschappij waarin normaal gefunctioneerd kan worden, wordt er bij honden vaak gesproken over resocialiseren als het gaat om normaliseren van hondentaal onderling. Het is daarbij belangrijk om onderscheid te maken tussen socialiseren en resocialiseren. Wanneer we het hebben over socialisatie bij de hond richten we ons op een bepaalde periode in het jonge leven van de hond waar hij openstaat om te leren omgaan met (sociale) prikkels. Bij mensen spreken we van het proces waarbij iemand, bewust en onbewust, de waarden, normen en andere cultuurkenmerken van zijn groep krijgt aangeleerd. Het socialiseren van volwassen honden is anders (beperkter) dan het socialiseren van pups in de gevoelige periode. Kijkend naar het begrip socialisatie en de betekenis voor de diersoort hond, is het mogelijk zinvol om de term socialiseren alleen te gebruiken voor jonge honden in een gevoelige periode. Voor een volwassen hond die pas later contact met soortgenoten kan maken, is resocialiseren waarschijnlijk een betere term.

Uit bovenstaande blijkt dat de termen rehabilitatie en resocialisatie op verschillende manieren gebruikt worden in hondenland, waardoor het ook logisch is dat verwarring ontstaat over de betekenis van rehabilitatie.

Charlie is een reu van 1,5 jaar. Hij blaft naar soortgenoten aan de lijn en wanneer hij los is, stormt bij blaffend op ze af en hapt in de nek. Gelukkig zonder schade, maar de honden die hij belaagt (en hun eigenaren) zijn er meestal niet blij mee. Soms is er een hond die 'vergevingsgezind' is en dan kan er ook gespeeld worden. Charlie wordt een aantal weken opgenomen in een roedel met soortgenoten om hem te 'resocialiseren'. De gekozen methode werpt zijn vruchten af; bij thuiskomst kan Charlie aan de lijn honden negeren en los valt hij niet meer uit, hij kan zelfs spelen. In deze situatie hebben de contacten met soortgenoten bijgedragen aan het verbeteren van zijn sociale gedrag en het verminderen van opwinding bij het zien van soortgenoten.

De kracht van de roedel of toch maar niet?

Wanneer een hond probleemgedrag naar soortgenoten toont, zijn er andere honden nodig om de probleemhond, oftewel de patiënt, te hertrainen. Een hond kan gebruikt worden op afstand om de patiënt te laten wennen en te herconditioneren. Een hond kan tevens gebruikt worden om de patiënt fysiek contact mee te laten maken, om sociale interactie te bevorderen. Het gebruik van een groep honden (roedel) is de derde mogelijkheid. Een groep honden heeft vaak een onderdrukkend effect op agressie, waardoor er de mogelijkheid is voor de patiënt om contact te maken of conflictvermijdend gedrag te ontwikkelen.

Het plaatsen in een roedel kan dus zinvol zijn. Er zijn echter ook situaties waarin het beter is om te kiezen voor andere therapiemethoden om probleemgedrag van de hond te hertrainen. Het plaatsen van een hond in een roedel vanwege probleemgedrag kan namelijk ook leiden tot traumatische ervaringen of verergering van de agressie.

Sociaal gedrag oefenen in een vaste groep honden voorspelt reacties naar onbekende soortgenoten in eigen territorium niet...

Sandor is een reu van 4 jaar oud. Hij woont samen met een teef in huis, maar verder heeft hij niet veel contact gehad met andere honden. Sandor komt tijdens de wandeling niet meer los, omdat hij al meerdere keren gevochten heeft. Bij een aantal gevechten is schade ontstaan bij het slachtoffer en was dierenartsbezoek noodzakelijk. De eigenaar van Sandor denkt er ook aan om zijn hond te laten heropvoeden door soortgenoten. Hoe fijn zou het zijn als ook Sandor weer los kan spelen met soortgenoten. Sandor's probleemgedrag heeft een andere achtergrond als Charlie. Het zou onverstandig zijn om te geloven dat Sandor's hertraining leidt tot een sociale hond die nooit meer bijt. De kans dat hij zal bijten kan wel verminderen, maar ALS hij toch weer bijt, is de kans op schade zeker weer aanwezig. Dit zal het plan van aanpak beïnvloeden en de prognose ook.

Belangrijk is om eerst een goede analyse te laten maken, waarbij gekeken wordt wat de motivatie van de hond is om bepaald gedrag te vertonen. Er is wel degelijk verschil tussen resocialisatie van een angstige hond en een zekere hond die vanuit een andere motivatie agressie inzet. Verder is het net zo belangrijk om in kaart te brengen wat de prikkels zijn die het gedrag uitlokken, anders kan de therapie niet goed afgestemd worden.

Laat daarnaast een risico-inventarisatie maken; waarbij de intensiteit van de agressie, de kans op schade en het karakter van de hond wordt meegenomen. Hoe meer inzicht er is in het gedrag van de hond, hoe beter het advies en dus ook het resocialisatieplan kan worden vastgesteld. Resocialisatie is maatwerk. Er zijn dus verschillende type honden nodig om die ene hond te kunnen resocialiseren. Dan is er nog de belangrijke vraag of deze hond wel te resocialiseren is. In alle gevallen, maar zeker bij twijfel, is het belangrijk om extra veiligheid in te bouwen, zodat de hond nooit de fout in kan gaan (bijvoorbeeld het dragen van de muilkorf). Een goede voorlichting voor de eigenaar is hierbij van belang.

Bij sommige honden is het belangrijk om extra veiligheid in te bouwen, zodat de hond nooit de fout in kan gaan.

Er zijn honden die wat betreft karakter of eerder opgedane ervaringen beter niet in een roedel kunnen worden geplaatst. Denk hierbij aan de hond Lady (zie kader hieronder). Lady zal door haar angst en onzekerheid beter functioneren vanuit haar eigen vertrouwde omgeving, waar ze een aantal keer per week kort contact kan maken met één soortgenoot waaraan ze langzaam kan wennen.

Lady is een hond die in het verleden slachtoffer is geweest van een bijtincident. Ze werd ineens aangevallen door een andere hond, terwijl ze op dat moment aan de lijn zat. Medische behandeling was noodzakelijk. Na het lichamelijke herstel merkt de eigenaresse dat Lady zeer angstig is tijdens het uitlaten. Wanneer ze een andere hond ziet, gaat ze gillen. Wanneer ze een type hond ziet die lijkt op de dader wil ze alleen maar vluchten. Het herstel is zeer traag. De eigenaresse vraagt advies en wil Lady in een roedel plaatsen, zodat we weer kan wennen aan andere honden. In het geval van Lady zal plaatsing in een roedel hoogstwaarschijnlijk teveel stress geven. De kans is groot dat de angst zo groot is dat ze niet zal wennen, de angst kan zelfs toenemen.

Bij het gebruik van soortgenoten om honden met gedragsproblemen te hertrainen, moeten we niet vergeten naar het welzijn van de 'therapiehond' te kijken. Niet iedere hond is geschikt om als 'roedelhond' andere honden te resocialiseren. Honden, en dus ook honden die in een groep (roedel) leven, leren van hun gedrag. Zij kunnen tevens een traumatische ervaring opdoen of juist winnaarservaring opdoen in conflicten. Dit kan het gedrag van de honden in de roedel veranderen, zowel in positieve als in negatieve zin. Daarnaast zal een extra (probleem)hond in een roedel veel onrust veroorzaken in de groep.

Bij het gebruik van soortgenoten om honden met gedragsproblemen te hertrainen, moeten we niet vergeten naar het welzijn van alle honden te kijken.

Samengevat kunnen honden een goede leermeester zijn om het sociale gedrag van soortgenoten te bevorderen. Het vereist echter wel een zorgvuldige analyse en een afgestemd plan van aanpak om het welzijn van alle honden in de training te kunnen waarborgen. En de verwachtingen moeten realistisch zijn; sociaal gedrag oefenen in een vaste groep honden voorspelt reacties naar onbekende soortgenoten in eigen territorium niet... Ook kunnen rasgebonden aanleg of slechte socialisatie in de puppytijd niet ongedaan gemaakt worden.

*Het artikel is gepubliceerd in
Onze Hond 2017.*

www.tinleygedragstherapie.nl